

інструментом стратегії турфірм для залучення нових туристів та сприянню сталому розвитку туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту. Київ: Альтерпрес, 2014. 288 с.
2. Божко Л. Д. Віртуальний туризм: нові віяння часу. *Культура України*. 2015. Вип.49. С.151 – 160.
3. Манько А. В., Орлик О. В. Інструменти та механізми віртуального туризму. *Інформаційні технології в економіці і управлінні*: зб. наук. студ. праць. Одеса: ОНЕУ, 2019. Вип. 1. С. 119–125.
4. Суценок О. А. Становлення віртуального туризму як напрямку розвитку інформатизації діяльності туристичного підприємства. *Комунальне господарство міст*. 2018. Вип. 140. С. 19 – 24.

О. В. Чеботарьов, М. М. Ксенофонтова
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Аналіз ефективності системи управління туристичних підприємств є актуальною проблемою в контексті розвитку туристичної галузі. У роботі розглянуто сутність ефективності системи управління туристичних підприємств та чинники, що впливають на її формування і розвиток. Акцент зроблено на важливості забезпечення ефективного управління для успішної діяльності туристичних підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: система управління, туристичне підприємство, управлінська діяльність, ефективність, конкурентоспроможність.

Analysis of the effectiveness of the management system of tourist enterprises is an urgent problem in the context of the development of the tourism industry. The work examines the essence of the effectiveness of the management system of tourist enterprises and the factors affecting its formation and development. Emphasis is placed on the importance of ensuring effective management for the successful operation of tourism enterprises and increasing their competitiveness.

Key words: management system, tourist enterprise, management activity, efficiency, competitiveness.

Підприємство виступає як центральний елемент в економічному комплексі будь-якої країни, є первинною ланкою суспільного поділу праці і має ключовий вплив на створення національного доходу.

Успіх окремих підприємств визначає обсяг створюваного валового національного продукту, соціально-економічний розвиток суспільства і рівень задоволеності населення матеріальними і

духовними благами країни. Основною метою функціонування туристичного підприємства має бути задоволення потреб споживача туристських послуг при раціональному та ефективному використанні ресурсів для отримання максимального прибутку та просування турпродуктів.

В останні роки більшість керівників характеризують процес функціонування українських підприємства як процес виживання, підкреслюючи, що економічні труднощі та невизначеність майбутнього не дозволяють робити довгостроковий прогноз розвитку підприємства і формування його функціональної моделі. Управління виступає як функція економічної системи підприємства для вирішення проблем. Воно виникає, коли керівник приймає рішення, розробляє новий порядок відносин між елементами системи для подолання проблемних ситуацій, та встановлює нові зв'язки між структурними підрозділами, пов'язаними з модифікацією організаційної структури [1].

Управління підприємством є процесом, який включає в себе планування, організацію, мотивацію, контроль та регулювання дій персоналу, а також встановлення стратегічних цілей і тактичних завдань. Цей процес становить основу діяльності підприємства, охоплюючи розробку стратегічних і тактичних планів, прийняття всіх необхідних рішень, адаптацію до негативних ситуацій, управління ризиками та інші аспекти. Вивчення сутності поняття «управління підприємством» дозволило встановити, що більшість дослідників розглядає його як систему, що управляє (суб'єкт управління), та керовану систему (об'єкт управління), а також встановлення зв'язків між ними. Інший погляд на систему управління полягає у тлумаченні її як сукупності елементів (складових), які сприяють досягненню цілей організації.

В теорії та практиці управлінської діяльності відсутній єдиний підхід до визначення складових (елементів) системи управління. На думку А. О. Устенко [2], «система управління підприємством складається з комплексу елементів, що включають цільову, забезпечувальну, функціональну, керуючу, науково-методичну та зовнішню підсистеми». Зазначені компоненти сприяють ухваленню ефективних управлінських рішень, спрямованих на задоволення потреб ринку, а також забезпечують конкурентоспроможність підприємства в умовах конкурентної боротьби.

Відповідно до системного підходу, система управління включає як суб'єкт, так і об'єкт управління. Внутрішня структура будь-якої організаційно-економічної системи, у тому числі й туристичного підприємства, включає дві підсистеми – керуючу (суб'єкт управління) і керовану (об'єкт управління), зі всіма ознаками системності. Процес управління розглядається як прийняття та втілення управлінських рішень в межах конкретного тур-

підприємства за допомогою різних методів управління. Кожен працівник турпідприємств перебуває під керівництвом, підпорядковується організаційним, економічним та соціально-психологічним методам для виконання своїх обов'язків. Прийняття та реалізація управлінських рішень у різних сферах діяльності туристичного підприємства повинні бути належним чином організовані та стимульовані як морально, так і матеріально [3].

Методи управління мають об'єктивний вплив на процес управління, включаючи економічні та соціально-психологічні аспекти, що взаємодіють між окремими працівниками підприємства. Моральні та матеріальні заохочення або покарання великою мірою впливають на суб'єктивний аспект надання послуг турпідприємством. Організаційні методи створюють об'єктивні умови для господарської діяльності шляхом встановлення прав та обов'язків підрозділів та працівників, регламентації технологічних процесів та інших аспектів. На вітчизняних турпідприємствах часто використовують організаційні (адміністративні) методи управління, оскільки поточна робота значно регулюється та впорядковується через накази та розпорядження керівників. Завдання менеджером видаються конкретно, установлюється підпорядкованість, повноваження та права. Матеріальні методи управління також використовуються, зокрема, шляхом встановлення додаткових виплат за виконані види робіт. Застосування системи штрафів за порушення трудової дисципліни є економічним методом управління, але може негативно впливати на мотивацію персоналу.

У сучасний період соціально-психологічні методи управління менше використовуються. Але недостатня увага моральному заохоченню працівників, творчості та можливостям для ініціативи може призводити до зниження продуктивності праці [4]. Ефективність системи управління та управлінської діяльності на туристичних підприємствах є критичним аспектом для їх успішності та конкурентоспроможності. Туризм є складною та динамічною галуззю, де управління персоналом, фінансами та інфраструктурою відіграють вирішальну роль у забезпеченні задоволення клієнтів і досягненні стратегічних цілей підприємства.

Спритність управління в туристичних організаціях та підприємствах полягає у здатності ефективно взаємодіяти з комплексом факторів, таких як змінність попиту, зміна туристичних трендів, конкуренція та зовнішнє середовище. Для досягнення успіху в цій галузі, керівництво повинно мати глибоке розуміння та уміння адаптуватися до умов, що швидко змінюються. Однією з ключових складових ефективного управління в туризмі є гнучкість та адаптивність до змін. Підприємства повинні бути готові швидко реагувати на нові тенденції та вимоги ринку, розвивати та впроваджувати інноваційні рішення, щоб забезпечити свою конку-

рентоспроможність.

Другою важливою складовою ефективного управління є належне використання інформаційних технологій. В сучасному світі технології стали ключовим інструментом для оптимізації бізнес-процесів, автоматизації діяльності та поліпшення взаємодії з клієнтами. Упровадження відповідних програмних рішень щодо онлайн-бронювання та інших інновації дозволяють туристичним компаніям забезпечити швидкий та зручний сервіс для своїх клієнтів.

Важливим аспектом ефективного управління є розвиток персоналу. Успішні туристичні організації розуміють важливість навчання, мотивації та розвитку своїх співробітників. Кваліфікований та мотивований персонал – це ключ до надання високоякісного сервісу та задоволення потреб туристів [5].

Ефективність системи управління та управлінської діяльності в туристичних організаціях визначається їх здатністю адаптуватися до змін, використовувати сучасні технології та розвивати свій персонал. Завдяки цим чинникам туристичні підприємства можуть досягти успіху в умовах конкурентного ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біляєва О. В. Адміністративні методи управління як інструмент забезпечення ефективності туристичного підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 59. С. 153 – 162.
2. Устенко А. О. Система управління підприємством. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка*, 2014. №10. С. 96 – 103.
3. Герасименко О. Ефективність управління персоналом на малому підприємстві: індикатори стану та пріоритетні напрями підвищення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. № 7 (172). С. 29–37.
4. Іванченко В. В. Адміністративні методи управління як складова системи управління туристичним підприємством. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Серія: Менеджмент. 2022. № 5. С. 102 – 110.
5. Коваленко В. В. Адміністративні методи управління як інструмент забезпечення якості туристичних послуг. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Економіка*. 2022. № 1. С. 20 – 26.